

İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ELEKTRONİK DERS KİTAPLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

Erol DURAN** Betül ERTUĞRUL***

Öz

Bu çalışma, ilköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma modeli ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, Uşak İlindeki 143 ilköğretim sınıf öğretmenine "Elektronik Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşme Formu" adlı yarı yapılandırılmış bir görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı ders kitaplarının yakın gelecekte dijital ortama taşınmasının mümkün olmadığını ve bunu istemediklerini ifade etmektedirler. Öğretmenler bunu istememe sebebi olarak teknolojik gelişmelere uyumun kolay olmamasını ve alışkanlıklardan vazgeçmenin zorluğunu göstermektedirler. Öğretmenler, elektronik ders kitaplarının en önemli avantajlarını, ders içeriklerinin görsellerle ve seslerle desteklenebilmeleri, interaktif eğitim süreçlerine imkân tanınmaları, çantasız eğitime geçişi sağlamaları, daha cazip ve çekici olabilmeleri, kâğıt israfını önleyecek olmaları olarak ifade etmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenler elektronik ders kitaplarının en önemli dezavantajlarını ise, sağlık tehdidi (görme, ortopedi, vb.), alt yapı ve servis hizmeti eksiklikleri, konuların anlaşılabilirlik düzeylerinin azalması ve ailelerin hazır olmaışları şeklinde sıralamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Okuma, elektronik kitap, ders kitapları, ekrandan okuma ve ekrana yazma

Abstract

This study aims to determine the views of teachers to move to digital media of elementary school textbooks. In this study, qualitative research method and descriptive analysis technique was used and the semi-structured interview named "Teacher Interview Form About Electronic Textbooks" was applied to 143 elementary classroom teachers in Uşak Province. The important part of participating teachers state that transportation of textbooks to digital media in the near future is not possible and they don't want to Teachers' lack of easy adaptation to technological developments and show the difficulty of giving up habits as reason for it. Teachers surveyed, the most important benefits of electronic textbooks, support course content with voice and visualization, interactive training process to recognize opportunity, to provide transition training without case, electronic books to be more attractive and appealing have expressed as to prevent the waste of paper. Teachers state that the important disadvantages of electronic textbooks are health threat (see, ortopedics, etc.), infrastructure and service deficiencies, decreased clarity of reading issues and unreadiness of families.

Keywords: Reading, electronic books, textbooks, reading from the screen and writing on screen

* Bu çalışma, 8-10 Eylül 2011 tarihleri arasında, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde düzenlenen 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma adresleri: ** Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erolduran@gmail.com

*** Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, betull20@windowslive.com

Giriş

Okuma

Okuyabilmek yeni bir duyu edinmek gibidir.

Manguel

Çeşitli kitle iletişim araçlarının kullanımı, toplumsal yaşamın her alanında ve bireyler arasında giderek yaygınlaşmış ve bu durum bireyin bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Ancak bu gelişmeye rağmen okuma eylemi, bilginin edinilmesinde hâlâ en önemli ve en etkili araçtır (Coşkun, 2003; Özbay, 2007). Bu aracın insanoğlunun hayatında var olmaya; bilgi edinmesinde, zihinsel süreçlerini geliştirmesinde ve toplumla iletişim kurmada etkili bir araç olmaya devam edeceği söylenebilir.

İnsanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları özel sembolleri tanıma ve anlam kurma süreci (Akyol, 2006; Arslan ve Dirik, 2008; Biemiller ve Siegel, 1997; Binbaşıoğlu, 2004; Calp, 2007; Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008; Ocak, 2004; Öz, 2006; Özbay, 2007; Özdemir, 1987; Rozan, 1982; Sever, 2004; Tosunoğlu, 2002; Ünalın, 2006; Yağcıoğlu ve Değer, 2002; Yalçın, 2002) olan okuma, bireylerin farklı kaynaklara ulaşarak; yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlayan; araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştiren (Akbayır, 2007) temel dil becerisidir.

Okuma, beyinde bir anda tek aşamada oluşan bir etkinlik değil, zihinsel ve algısal becerilerin önemli rol oynadığı; görme, algılama, seslendirme, hatırlama, çağrışım, kavrama ve yorumlama gibi farklı bileşenlerden oluşan son derece karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte hafıza, dikkat, görsel ve işitsel algılama gibi zihinsel mekanizmalar eş güdüm içinde çalışmaktadır (Smith, 1984).

Okumada nihai hedef yazılı harfleri seslendirmek değil, okunanın anlaşılmasıdır. Anlama: algılama, tanıma, kavrama, yorumlama, çıkarım yapma ve bağlantılar kurma süreçlerinin her birinin birlikte gerçekleşmesi sonucu oluşur. Nihayetinde anlamının gerçekleşmediği bir okumanın boş yere yapılmış bir faaliyet olduğunu söyleyebiliriz. Anlama, “yazının anlamını bulma, onlar üzerinde düşünme, nedenlerini araştırma, sonuçlar çıkarma ve değerlendirme biçimidir “(Güneş, 2000: 59). Kavcar, Oğuzkan ve Sever’e (1998) göre ise anlama, yazılı olan şeyleri algılama, anlamlandırma ve kavrama işidir.

Okuma, insan hayatında önemli bir yere ve öneme sahiptir. Birey, doğru, eleştirel ve anlayarak okuma becerisine sahip değilse, akademik, mesleki ve sosyal yaşantısında başarısız olması kaçınılmazdır (Akça, 2002; Akyol, 1999; Köksal, 2003; Küçük, 2002; Tekin, 1980). Bambergger (1990), okumanın insan hayatındaki yeri ve önemini şu şekilde sıralamıştır. Okuma insanların,

- davranışlarını ve başkalarıyla ilişkilerini yönlendirir,
- iç dünyalarını zenginleştirir,
- bakış açılarını genişletir,
- çevrelerine ön yargısız, yansız ve hoşgörülü bakmalarını sağlar,
- beğeni düzeylerini artırır,
- düşünme ve yaratma özgürlüğü ile değerlendirme alışkanlığı kazanmalarını sağlar,
- kişiliklerini sistematik olarak geliştirir.

Okuma sadece bilgi edinme işi değil, insanı bütünüyle hem kişisel hem de toplumsal yönden etkileyen bir beceridir. Bedensel ve ruhsal gelişimin sağlıklı olmasında, düşünme ve duyarlılığın gelişmesinde, kişiliğin oluşmasında en önemli etken etkili okuma becerisi edinmektir (Akçamete ve Güneş, 1992). İnsanları gerçek anlamda özgür kılan okuma, kişiyi bilgisizlik ve yanlış inançlardan koruyabilir (Şenol, 1999).

Okuma materyallerinin en önemlisi kitaptır. Kitap, bir kenarından birleştirilerek dışına kapak takılmış yani ciltlenmiş, (kâğıt, parşömen, vb. malzemeden üretilmiş) üzeri baskılı sayfaların toplamıdır. Ders kitabı ise, bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen herhangi bir kitaptır. Belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak önerilir (TDK, 2011). Okuma alışkanlığına sahip bireyler okuma ihtiyaçlarını kitapla giderirler. Öğrencilerin dersleri ile ilgili içerik ve etkinlikler ders kitaplarında mevcuttur. Öğrencilere günümüzde, ders kitapları basılı hâlde dağıtılmaktadır. Ancak yakın gelecekte ders kitaplarının dijital ortama taşınması kaçınılmazdır. 1450’de başlayan kitapların baskı yoluyla çoğaltılması süreci, günümüz kitap üretiminde de yoğun şekilde kullanılmaktadır. Ancak, 1993’ten sonra hızla gelişen ve yaygınlaşan İnternet, iletişimde geleneksel ortamlara göre çok farklı bir yayın ortamı oluşturmuştur (Gürcan, 2005). Bu sebeple, yakın gelecekte okuma materyallerinin çoğunluğunun dijital ortama taşınması ve elektronik kitapların sektöre hakim olması kaçınılmazdır.

Elektronik Ders Kitapları

Elektronik kitaplara ilişkin düşünceler, 1980 yılı öncesinde başlamaktadır. İşaretleme dili (mark-up language) çalışmalarının başladığı bu tarihlerde metinlerin bilgisayar ekranında üretilerek yayımlanabilmesi konusunda bazı çalışmalar yapılmıştır. Ancak e-yayımcılığının gelişmesinde 1987 yılında Apple bilgisayar firmasının ücretsiz dağıttığı HyperCard yazılımı önemli olmuş ve bu program ile çoklu ortam öğelerinin sayfalara aktarımında bir başlangıç noktası oluşturmuştur (Fox, 1988; Akt: Gürcan, 2005).

Elektronik kitaplar, okuyuculara herhangi bir kitabın içeriğine elektronik formda erişim olanağı veren kitaplardır. Bu kitaplar, diz üstü, masa üstü, cep bilgisayarları ve diğer e-kitap okuyucu cihazlar ile okunabilir. Elektronik kitaplar donanım ve yazılım unsurlarından meydana gelmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde e-kitaplar, özel olarak geliştirilmiş taşınabilir bir elektronik cihaz üzerindeki elektronik veriyi okumak amacıyla kullanılan bir yazılım-donanım kombinasyonunu çağrıştırmaktadır (Rukancı ve Anameriç, 2003). Elektronik Kitap terimi birkaç farklı biçimde kullanılabilir. Bir kitabın sayısal ortamdaki kopyasına ya da doğrudan elektronik ortamda kitap olarak yazılmış içeriğe elektronik kitap denmektedir. Sayısal kitapları okumak için özel yazılımlar gerekmektedir. Bu tip yazılımlar "e-kitap okuyucu" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu yazılımları barındıran ve sadece okuma amaçlı hazırlanmış "e-kitap aygıtları" mevcuttur.

Elektronik Kitapların Avantaj ve Dezavantajları

Elektronik kitaplar yeni teknolojik ürünlerdir. Yeni teknolojik ürünlerin avantaj ve dezavantajlara sahip olması mümkündür. Bu bağlamda, bugün itibarıyla elektronik kitapların da avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Elektronik kitaplar, basılı kitap ile kıyaslandığında, yazara, yayıncıya ve kullanıcıya, basılı kitabın sunamadığı büyük avantajlar sunan ancak basılı ürünlere göre dezavantajları da bulunan bir yayın türüdür. Elektronik kitaplarla kullanıcılara sağlanan içerik, ses, müzik ve görüntü ile desteklenebilir. Ayrıca kitap içinde yapılan arama işlemleri daha kolaydır. Farklı bölümlere notlar alınabilir, işaretler konulabilir ve bunlar arasında kolayca gezilebilir ve metnin içindeki herhangi bir şey hakkında İnternetten ve veri tabanlarından tek tıkla detaylı bilgi alınabilir. Yayıncılar elektronik kitaba daha az para yatırarak yayım yapabilmektedirler. Bu sayede, yayım listesini daha geniş tutabilme ve dolayısıyla yeni yazarlara daha fazla şans verebilme fırsatı

yakalayabilmektedirler. Elektronik kitaplar sayesinde, kitap iadesi ve satılmaması gibi sorunların neden olduğu maddi kayıplar en aza indirilebilir, yayıncıların kitap depolama masrafları ve dağıtım giderleri azalabilir (Gürcan, 2004).

İnternet ile herkes hem bir okur hem de bir yazar konumunda olabilmektedir. Bu özellik sayesinde herkes kendi tecrübe ve bilgi birikimini web ortamında uygun formatta hazırlayarak yayımlayabilme şansına sahiptir. Basılı kitap yayımlatmanın zorluğu karşısında İnternetin sunduğu avantajla yazarlar, artık bir web alanı olarak istedikleri gibi eserlerini yayımlayabilmektedirler (Gürcan, 2005).

Elektronik kitapların en büyük dezavantajı, yalnız bilgisayar veya avuç içi bilgisayar gibi elektronik bir ortamda kullanılabilmesidir. Elektronik kitapların çoğu, genel ağ üzerinden satılmaktadır. Bu nedenle, satış ve satın alma işlemleri, çoğunlukla sanal mağazalar üzerinden yapılmaktadır. Satış ve satın alma işlemi, kitabın satıldığı ilgili genel ağ sayfasına bağlanması ve ürünün alınabilmesi ile ilgili işlemler (satın alma, üyelik gibi) tamamlandıktan sonra, alıcının bilgisayarına kopyalanması şeklinde olur. Bu işleme indirme denir. İndirme işlemi, bölüm bölüm olabileceği gibi, kitabın tamamının indirilmesi şeklinde de olabilir. Bazı elektronik kitaplar, indirmeden, doğrudan bir siteye bağlanılarak (çevrimiçi olarak) kullanılır. Bazıları ise, elektronik bir ortam üzerine kaydedilmiş olarak satın alınabilir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/E-kitap>).

Elektronik kitaplar, yazılım ve donanımlardan oluşan cihazlarla okunabilmektedir. Bu yazılım ve donanımların bozulması durumunda, hızlı servis imkânına sahip olunma zorluğu bu tür kitapların dezavantajlarından birisidir. Yazarların interaktif içerik hazırlama ve kullanıcıların ve öğretmenlerin elektronik kitapları verimli kullanmasını sağlayıcı becerilerine sahip olma gerekliliği söz konusudur. Bu beceriler olmadan kitaptan verim elde etmeyi beklemek yanlış olur. Ayrıca, elektronik kitapların, öğrenci sağlığını (görme, ortopedi, vb) tehdit etme ve konuların anlaşılabilirlik düzeylerinin azalmasına sebep olma ihtimalleri ise dezavantaj olarak görülebilir.

Amaç

Bu çalışma, ilköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular araştırılmaya çalışılmıştır:

1. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, ilköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasına yönelik düşünceleri nelerdir?
2. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, elektronik ders kitaplarının getireceği avantajlar ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, elektronik ders kitaplarının getireceği dezavantajlar ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

Çalışmada yukarıda belirtilen amacı ve araştırma soruları çerçevesinde, sosyal bir olguyu derinlemesine anlamlandırmak ve irdelemek ihtiyacından hareketle nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmada, konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2010: 77). Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre, nitel araştırma bir olguyu ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya olanak vermektedir. Bu çalışmada, öğretmenlerin elektronik ders kitaplarına yönelik görüşleri ve bakış açıları, olduğu gibi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Uşak il merkez okullarında görevli ilköğretim sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu evren içinden tabakalı örnekleme yöntemi ile 156 kişilik bir örneklem seçilmiştir. Öğretmenlerin kıdem yılı değişkeni dikkate alınarak örneklem içinde temsil edilmeleri sağlanmıştır. Yanlış, hatalı ya da eksik kodlamaların ayıklanması sonucunda araştırmaya 143 sınıf öğretmeni katılmıştır. Bu öğretmenlerin 94'ü (%65.7) kadın, 49'u (%44.3) erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre sıralaması şu şekildedir: 11-15 yıl (n=42, %21.7), 6-10 yıl (n=25, %17.5), 20 ve üzeri (n=32, %16.5), 16-20 yıl (n=28, %14.4) ve 0-5 yıl (n=16, %11.2) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekte geçirdikleri yıllar göz önünde bulundurulduğunda tecrübeli oldukları söylenebilir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın amaçları ışığında kavramsal çerçeveyi oluşturmak ve görüşme sorularını nitelikli hazırlamak amacıyla kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış, üç

genel tema belirlenmiş ve veri toplama aracı olarak dört soruluk “*Elektronik Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşme Formu*” adlı yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme yönergesinin pilot denemesinden sonra bazı soruların içerik ve biçimlerinde değişiklikler yapılmış ve veri toplama sürecine geçilmiştir. Görüşme sürecinin niteliğini arttıran ölçütlere (görüşme sürecinde yanıtların amaçtan sapmamasına dikkat etmek, notlar almak, yanıtların sorulardan çok daha uzun ve detaylı olması, zengin ve derinliğe sahip yanıtlar elde etmek ve katılımcının fikirlerine müdahale etmemek) sadık kalınmıştır (Örücü ve Şimşek, 2011). Verilerin toplanması sırasında araştırmacı, öğretmenlerin iki haftalık seminer döneminde, örneklem grubundaki öğretmenlerin okullarına gitmiş ve öğretmenlere ölçme aracı ile ilgili açıklamalar yaparak verileri toplamıştır.

Verilerin Analizi

İlköğretim sınıf öğretmenlerine, ilköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasına yönelik düşüncelerinin ve elektronik ders kitaplarının getireceği avantaj ve dezavantajlarla ilgili görüşlerinin belirlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, alt problem sırası dikkate alınarak yüzde ve frekans değerleri tablolaştırılmıştır. Ayrıca bu değerler, öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

Bulgular

Araştırma bulgularına, betimsel analiz tekniği kullanılarak ulaşılmıştır. Bu bulgular, alt problem sırası dikkate alınarak sıralanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, “*İlköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasına yönelik düşünceleriniz nelerdir?*” sorusunun cevabını almak amacıyla iki farklı soru sorulmuştur. Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar Tablo 1 ve 2’de verilmiştir.

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, “*İlköğretim ders kitaplarının yakın gelecekte dijital ortama taşınabileceğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Ders Kitaplarının Yakın Gelecekte Dijital Ortama Taşınıp Taşınamayacağına Yönelik Düşünceleri

İlköğretim ders kitaplarının yakın gelecekte dijital ortama taşınabileceğini düşünüyor musunuz?	f	%
Evet	87	60.8
Hayır	56	39.2
Toplam	143	100

Tablo 1’deki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı (n=56, %39.2), ilköğretim ders kitaplarının yakın gelecekte dijital ortama taşınabileceğini düşünürken, çoğunluğu (n=87, %60.8) yakın gelecekte böyle bir şeyin mümkün olmadığını düşünmektedir.

Öğretmenlerin “İlköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasını ister misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Ders Kitaplarının Dijital Ortama Taşınmasını İsteyip İstemediklerini Gösterir Dağılım

Dijital ders kitaplarını isteme durumu	F	%
Evet	46	32.2
Hayır	97	67.8
Toplam	143	100

Tablo 2’deki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı (n=46, %32.2), ilköğretim ders kitaplarının dijital ortama taşınmasını isterken, çoğunluğu (n=97, %67.8) istememektedir. Öğretmenler buna, teknolojik gelişmelere uyumun kolay olmamasını ve alışkanlıklardan vazgeçmenin zorluğunu sebep göstermektedirler. Görüşme sırasında bir öğretmen “*Öğretmenler, basılı ders kitaplarının nasıl kullanacağını bilmektedirler. Ne öğrenim ne de öğretmenlik hayatımda elektronik ders kitabına alışkın olmadığım için bu tür kitaplarla eğitim*

öğretim yapmak elbette istemem. Çünkü elektronik kitaplar ve kullanımları hakkında hiçbir bilgim yok. Ayrıca bunlar teknolojik cihazlar ve benim teknolojik cihazlarla aram iyi değil.” demiştir. Diğer bir öğretmen ise *“Öğretmenlerin elektronik kitaplarla ders anlatmayı öğrenmeleri oldukça zordur ve zaman alacaktır. Bunun için epeyce bir çaba sarfedilecektir ve bu öğretmenlere büyük bir yük getirecektir.”* Diyerek düşüncesini belirtmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, *“Elektronik ders kitaplarının getireceği avantajlar ile ilgili görüşleriniz nelerdir?”* sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Elektronik Ders Kitaplarının Getireceği Avantajlar İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
İçeriklerinin görsellerle ve seslerle desteklenmesi	117	81.8
İnteraktif eğitim sürecine imkân tanınmaları	108	75.6
Çantasız eğitime geçişi sağlamaları	73	51.0
Daha cazip ve ilgi çekici olmaları	63	44.1
Kâğıt israfını önlenmeleri	47	32.9
Zamanı verimli kullanmaya imkân tanınmaları	21	14.7
Öğretmen motivasyonunda artış sağlamaları	18	12.6

Tablo 3’teki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenler, elektronik ders kitaplarının en önemli avantajlarının, *“ders içeriklerinin görsellerle ve seslerle desteklenebilmesi”* (n=117,%81.8), *“interaktif eğitim sürecine imkân tanınmaları”* (n=108, %75, 6) ve *“çantasız eğitime geçişi sağlamaları”* (n=73, %51,0) olduğunu belirtmektedirler. Elektronik ders kitaplarının, *“daha cazip ve çekici olmaları”* (n= 63, %44.1) ve *“kâğıt israfını önleyecek olmaları”* (n= 47, %32.9), öğretmenlerin bahsettiği ancak daha az avantajlı olarak gördüğü diğer durumlardır. Ancak öğretmenler, elektronik ders kitaplarının *“zamanı daha verimli kullanmaya imkân tanımayacağını”* (n= 21, % 14,7) ve *“öğretmen motivasyonunda artış sağlamayacağını”* (n= 18, %12,6) düşünmektedirler.

Elektronik ders kitaplarının interaktif özellik taşımaları ve içeriklerinin görsellerle ve sesle desteklenebilmeleri, basılı kitaplara göre elektronik kitapların önemli avantajlarıdır. Ses ve görselle desteklenen bir içerik daha anlaşılır ve daha çekicidir. Bu şekilde öğrencinin birden fazla duyusuna hitap edilebilmektedir. Ayrıca içeriğin diğer metinlerle, görsellerle, seslerle ve internet adresleri ile direkt ilişkilendirilmesi bu tür kitapların diğer bir avantajıdır. Örneğin elektronik ders kitaplarında, öğrenci bilmediği bir kelime ile karşılaştığında üzerine tıklayarak sözlüğe gidebilir veya bir yer adı ile karşılaştığında bir tıklama ile o yerin fotoğraflarının ve farklı içeriklerinin bulunduğu siteye yönlendirilebilir. Böylece öğrenciler kolaylıkla metinler arası okumalar yapabileceklerdir.

Kâğıt kullanımını minimize edebilecek bir yönü bulunan elektronik ders kitapları, bu yönleriyle çevreci özellik taşımaktadırlar. Çantasız eğitime imkân tanıyabilecek olması ise elektronik ders kitaplarının yadsınamaz diğer bir özelliğidir. Özellikle ilköğretim öğrencileri için ders kitapları, defterler ve eğitim materyalleri ile dolu çantalar, öğrencinin fiziksel gelişimine zarar vermektedir. Elektronik ders kitaplarına geçiş bu yönüyle faydalı olacaktır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, “*Elektronik ders kitaplarının getireceği dezavantajlar ile ilgili görüşleriniz nelerdir?*” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Elektronik Ders Kitapların Getireceği Dezavantajlar İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f	%
Sağlık tehdidi (görme, ortopedi, vb)	137	95.8
Alt yapı ve servis hizmeti eksiklikleri	135	94.4
Konuların anlaşılabilirlik düzeylerinin azalması	121	84.7
Ailelerin hazır olmayışı	113	79.0
Motivasyon eksikliğine sebebiyet	54	37.8
Öğrencilerin gelişim farklılıkları	63	44.1

Tablo 4'teki verilere göre, araştırmaya katılan öğretmenler elektronik ders kitaplarının en büyük dezavantajlarını, “sağlık tehdidi (görme, ortopedi, vb.)” (n=137, %95.8), “alt yapı ve servis hizmeti eksiklikleri” (n=135, %94.4), “konuların anlaşılabilirlik düzeylerinin azalması” (n=84.7) ve “ailelerin hazır olmayışları” (n=113, %79.0) şeklinde sıralamışlardır. Dikkati çeken diğer dezavantajlar ise, “öğrencilerde motivasyon eksikliğine sebebiyet verebilecek olması” (n=54, %37.8) ve “öğrenci gelişim farklılıklarına uygun olmayışı” (63, %44.1) şeklinde ifade edilmiştir (Tablo 4).

Görüşme sırasında bir öğretmen “Elektronik ders kitapları sayesinde öğrenciler artık ağır çantalar taşımayacaklar. Ayrıca, elbette elektronik kitaplar basılı kitaplardan daha renkli, daha neşeli, daha çekici olacaktır. Ancak, bilgisayarlar ve tabletlerden okunacak elektronik kitaplar öğrencilerin gözlerini bozabilir.” demiştir. Başka bir öğretmen ise, bilgisayarın onun ve çocuklarının bel ve boyun ağrılarına sebep olduğunu ve öğrencilerinin de bu sorunla karşılaşabileceğini söylemiştir. Elektronik ders kitaplarının avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüş bildiren bir diğer öğretmen ise, elektronik ders kitaplarının, basılı bir kitabın pdf hâlden farklı olmaması durumunda çok da etkili olamayacağını ve elektronik kitapların mutlaka interaktif olması ve web siteleri ile bağlantılar kurulması gerektiğini söylemiştir.

Güneş (2010: 2-3), ekran okuma ile ilgili şunları söylemektedir: “Ekran okumada kâğıttan okumada olduğu gibi metnin bütünü görülememektedir. Okuyucu metinleri parça parça okumakta ve birleştirerek anlamaya çalışmaktadır. Bu durum göz hareketlerini, anlamayı ve okuma hızını etkilemektedir. Ekrandan bir kelimeyi tanıma ve okuma beynimizdeki altı bölgeyi harekete geçirmektedir. Cümle ve metin okumada bu durum giderek artmakta ve beynin çalışması daha fazla olmaktadır. Ekran okuma bir taraftan zihnimizi geliştirmekte bir taraftan da zihin yükümüzü artırmaktadır. Kısaca ekran okuma için daha farklı göz, anlama ve zihinsel beceriler gerekli olmaktadır. Bu nedenle ilköğretim düzeyinde öğrencilerin önce kâğıt okuma becerileri geliştirilmeli, ardından aşama aşama ekran okumaya geçilmelidir. İlköğretim düzeyinde ekran okuma gereklidir ancak öncelik ve ağırlık kâğıt okumaya verilmelidir. Ayrıca öğrencilere ekran okuma beceri ve teknikleri öğretilmelidir.”

Sonuç ve Tartışmalar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı, ders kitaplarının yakın gelecekte dijital ortama taşınmasının mümkün olmadığını ve bunu istemediklerini ifade etmektedirler. Öğretmenler bunu istememe sebebi olarak teknolojik gelişmelere uyumun kolay olmamasını ve alışkanlıklardan vazgeçmenin zorluğunu göstermektedirler. Öğretmenler elektronik ders kitaplarının en önemli avantajlarını şu şekilde sıralamaktadırlar: Ders içeriklerinin görsellerle ve seslerle desteklenebilmesi, interaktif eğitim sürecine imkân tanınmaları, çantasız eğitime geçişi sağlamaları, bu tür kitapların öğrenciler için daha cazip ve çekici olmaları ve kâğıt israfını önlemeleri. Araştırmaya katılan öğretmenlere göre elektronik ders kitaplarının en büyük dezavantajları, öğrenci sağlığını (görme, ortopedi, vb) tehdit, alt yapı ve servis hizmeti eksiklikleri, konuların anlaşılabilirlik düzeylerinin azalmasıdır. Ekrandan bilgilendirici türde kısa metinleri okumak kolaydır. Ancak uzun metinleri, özellikle uzun öyküleri ve romanları, uzun tablo ve şiirleri okumak ve metinler arası karşılaştırma yapmakta zordur (Quére, Leguay, Robert, Mesnager, Jarry, 1997, Baccino, 1996; Akt, Güneş, 2010). Bu yönüyle elektronik kitaplarda anlamada azalma söz konusu olabilir.

Elektronik ders kitaplarına geçiş kaçınılmaz görülmektedir. Ancak bu geçişte sorun yaşamamak için uygun şartların oluşması gerekmektedir. Elektronik kitaplara geçiş için gerekli alt yapıların hazırlanmasına ve bu kitaplar için uygun ve ekonomik yazılımlara ihtiyaç vardır. Elektronik ders kitapları yazılım ve donanımlardan oluşan cihazlarla okunabilmektedir. Bu yazılım ve donanımların ilköğretim öğrencileri tarafından kolayca bozulması ihtimal dâhilindedir. Bu durumlarda gerekli ve hızlı servis imkânına sahip olunup olunmayacağı çok önemlidir.

Elektronik ders kitaplarından verim alınabilmesi için yazarların interaktif içerik hazırlama becerilerinin artırılması şarttır. Kâğıt üzerine ve interaktif olmayan içerik ve etkinlik üretme konusunda beceri sahibi olan ülkemiz ders kitabı yazarlarının, elektronik ders kitapları hazırlamak ile ilgili becerilere sahip olmaları zaman alacaktır. Bu beceriye sahip olmadan elektronik ders kitaplarına geçiş mümkün değildir. Ayrıca, kullanıcıların elektronik ders kitaplarından nasıl faydalanacakları ve öğretmenlerin bu tür ders kitaplarını öğrenme öğretme süreçlerinde nasıl kullanacaklarına yönelik eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar sağlanmadığı sürece elektronik kitaplardan verim alınması çok ta mümkün gözükmemektedir. Öğretmenlere, elektronik ders kitaplarıyla öğrenme öğretme süreçlerinin nasıl yönlendirileceği konusunda nasıl ve kimler tarafından eğitim verileceği önemlidir. Öğretmenlerin elektronik ders kitapları ve kullanımına yönelik

alacakları doğru ve yeterli eğitim, bu yeniliğin olumsuzluklarının azalmasını sağlayacaktır. Aksi hâlde bu yenilikten yeterince verim elde etmek mümkün değildir.

Kaynaklar

- Akça, G. (2002). *Hikâye haritası yönteminin, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama beceri düzeyleri üzerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçamete, G. ve Güneş, F. (1992). Üniversite öğrencilerinde etkili ve hızlı okumanın geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 463-471.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Akyol, H. (1999). Bilgi vermeye dayalı metinler ve öğretimi. *Çağdaş Eğitim, Nisan*, 253-256.
- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Arslan, D. ve Dirik, M. Z. (2008). İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin okuma güçlüklerini gidermede okumayı geliştirici duyuşsal yaklaşımın etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-18
- Bambergger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme* (Çev: Bengü Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Biemiller, A. Siegel, L. S. (1997). Longitudinal study of the effects of the “bridge” reading program for children at risk for reading failure. *Learning Disability Quarterly*, 20, 83-92.
- Binbaşıoğlu, C. (2004). *İlkokuma yazma öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Calp, M. (2007). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Coşkun, E. (2003). Çeşitli değişkenlere göre lise öğrencilerinin etkili okuma becerileri ve bazı öneriler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13.
- Güneş, F. (2000). *Okuma-yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.

- Gürcan, H. İ. (2004). Basılı ve elektronik yayıncılık dersi notları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi.
- Gürcan, H. İ. (2005). E-kitap yayıncılığı ve uygulamaları. *X. Türkiye’de Internet Konferansı*. <http://tr.wikipedia.org/wiki/E-kitap>
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. İstanbul: Nobel.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1998). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Köksal, K. (2003). *Okuma yazmanın öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Küçük, S. (2002). Şehirleşme ve okuma anlama ilişkisi. *Dil Dergisi*, 117(1), 25-46.
- Manguel, A. (2004). *Okumanın tarihi* (Çev: Füsun Elioğlu). İstanbul: YKY Yayınları.
- Ocak, G. (2004). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuma anlama düzeyine videonun etkisi. *İlköğretim Online*, 3(2), 19-25, [online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y ve Polat, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye’de eğitim yönetiminin akademik durumu. Nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 167-197.
- Öz, F. (2006). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (1987). *Türkçe öğretim kılavuzu*. İstanbul: İnkılap Basımevi.
- Rozan, N. (1982). Okuma alışkanlığında öğretmenlerin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 7, 19-23.
- Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2003). E-kitap teknolojisi ve kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 147-166.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Smith, F. (1984). *Reading without nonsense*. New York: Teachers College Press.
- Şenol, M. (1999). *Okuma yazma öğretiminin tasviri bibliyografisi*. Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon. TDK (2011). tdkterim.gov.tr

- Tekin, H. (1980). *Okullarımızda Türkçe öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe öğretiminde okuma alışkanlığı ve çocukların okuma eğilimleri. *Türk Dili*, 609, 547–563.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yağcıoğlu, S. ve Değer, A. C. (2002). Üstbilişsel okuma becerilerinin kazandırılması üzerine bir atölye çalışması. *İkinci Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumunda Sunulmuş Bildiri*.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Basım-Yayın.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Summary

ELEMENTARY CLASSROOM TEACHERS' OPINION ABOUT ELECTRONIC TEXTBOOKS

Erol DURAN Betül ERTUĞRUL*****

Introduction

School textbooks are distributed to students in printed form in today's Türkiye. However, it is certain that textbooks are to move towards digital media in the near future. Since the duplication process started printing books in 1450, it is used extensively in the production of today's books. However, after 1993, rapidly evolving and proliferating internet, communication, according to the traditional media, broadcast media has created a very different trend (Gürcan, 2005). For this reason, the majority of reading materials and electronic books in a digital environment are bound to be the dominant sector in the near future.

Electronic books can be read with laptop, desktop, mobile PC and the other e-book reader devices. Electronic books consist of hardware and software. In this respect, evaluation of e-books, specially developed electronic data on a portable electronic device used for reading is reminiscent of a software-hardware combination (Rukancı & Anameriç, 2003). The electronic books term is used in several different forms. Digital environment or a direct copy of a book in electronic form is called electronic book. Reading electronic books requires special software. This type of software is classified as "e-book reader". This software is designed for the hosting and read-only "e-book devices" are available.

This study aims to determine the views of teachers about elementary school textbooks to move towards digital media. Tried to achieve these objectives, the following questions was researched:

Address for correspondence: ** Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erolduran@gmail.com

*** Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, betull20@windowslive.com

1. What are the elementary school teachers thoughts/ ideas of moving to digital media of elementary school textbooks?
2. What are the views of elementary school teachers about the advantages of electronic textbooks?
3. What are the views of elementary school teachers about the disadvantages of electronic textbooks?

Method

In this study, qualitative research method and descriptive analysis technique was used. Qualitative research, which is the subject event, person or object in its own terms and tries to be defined as in (Karasar, 2010: 77). According to Yıldırım and Şimşek (1999), qualitative research on a phenomenon of individuals is able to see points of view and perspectives that make up that allows you to put forward the social structure and processes. In this study, the teachers' views and perspectives for electronic textbooks, as well as tried aims were tried to be revealed.

In the light of the purposes of the study conceptual framework was created and interview questions were qualified by preparing a comprehensive literature review, three general themes were identified and prepared as a means of data collection, the four-item semi-structured interview form. After the directive attempts to interview, the pilot made some changes to the questions of content and formats and data collection phase was initiated (Yıldırım and Şimşek, 2011).

In this study, the semi-structured interview named “Teacher Interview Form About Electronic Textbooks” was applied to 143 elementary classroom teacher in charge in Uşak Province. 94 per cent of teachers (65.7%) were women and 49 (44.3%) were male.

Result

Research findings were reached by using descriptive analysis technique. These findings are shown taking into account the ordered sequence of sub-problems.

Finding related to the first sub-problem

Some of the teachers surveyed (n=56, 39.2%), said that elementary school textbooks in the near future is considered to move to digital media, the majority

(n=87, 60.8%) thought that it can not be possible. Some of the teachers surveyed (n=46, 32.2%), elementary school textbooks, while trying to move to digital media, the majority (n=97, 67.8%) does not want. Teachers in turn, lead to the difficulty of giving up habits, technological developments, and show a lack of compliance easier.

Finding related to the second sub-problem

Teachers said that the most important benefits of electronic textbook are: “course content be supported with visuals and sounds” (n=117, 81.8%), “an interactive opportunity to recognize the educational process” (n=108, % 75.6) and “transition training without case ensure that” (n=73, 51.0%). But, electronic textbooks “to be more attractive and appealing” (n=63, 44.1%) and “prevent the waste of paper to be” (n=47, 32.9%), less than the teachers talking about the other cases considered to be advantageous. However, teachers don’t think that electronic textbooks “recognize opportunities to use time more efficiently” (n=21, 14.7%) and “increase teacher motivation” (n=18, 12.6%).

Finding related to the third sub-problem

Teachers surveyed say that the biggest disadvantages of electronic textbook are: “the health threat (see, orthopedics, etc.)” (n=137, 95.8%), “lack of infrastructure and services” (n=135, 94.4), “levels of clarity issues reduction” (n=84.7) and “unreadiness of families” (n=113, 79.0%) in the form. In other notable drawbacks, “students could lead to a lack of motivation” (n=54, 37.8%) and “not appropriate for student differences in development” (63, 44.1%) were the expressions in the teachers forms.

The important part of participating teachers state that transportation of textbooks to digital media in the near future is not possible and they don’t want it. Teachers’ lack of easy adaptation to technological developments show the difficulty of giving up habits. According to the teachers surveyed, the most important benefits of electronic textbook are: support course content with voice and visualization, interactive training process to recognize opportunity, to provide transition training without case, electronic books to be more attractive and appealing have expressed as to prevent the waste of paper. Teachers state that the important disadvantages of electronic textbooks are health threat (see, ortopedics, etc.), infrastructure and service deficiencies, decreased clarity of reading issues and unreadiness of families.

Discussion

Electronic textbooks transition is inevitable. However, this should be the formation of favorable conditions for the transition to avoid trouble. Preparation is needed for the transition to electronic books. Electronic textbooks can be read with software and hardware devices. Yet software and hardware devices are broken can be easily broken by elementary school students. These cases should afford the necessary and speedy service.

Interactive content creation skills of authors must be increased to obtain yield from electronic textbooks. Authors in Türkiye have skills in producing paper and non-interactive content and activity. It will take time to have the skills related to electronic textbooks. In addition, for the users of electronic textbooks, teachers needed to know how use textbook learning and teaching processes of this kind of training is needed for how they will use. Claims for the use of electronic textbooks and teachers' accurate and adequate training, this innovation will lead to reduction in the negative. Otherwise, this innovation is not possible to obtain enough yield.